

EDGAR ALLAN POE

CRIMELE DIN RUE MORGUE ȘI ALTE POVESTIRI

Traducere din limba engleză
de Ion Vinea

Edgar Allan Poe (1809–1849) a fost un prozator, poet și critic literar, reprezentant al curentului romantic din literatura americană. A scris romanul *Aventurile lui Arthur Gordon Pym*, dar este cunoscut mai ales pentru cele două volume de *Povestiri grotești și extraordinare*. Poe a fost unul dintre primii autori americanii de proză scurtă și este considerat inventatorul literaturii polițiste. A contribuit, de asemenea, la cristalizarea genurilor științifico-fantastic și horror.

— Acum văd lămurit, spuse el, ce fel de oameni sunt măștile acestea. E vorba de un rege mare și de cei șapte sfetnici de frunte ai săi, un rege care nu pregetă să lovească o fată fără apărare și șapte sfetnici ce-l încurajează în fapta lui groaznică. Cât despre mine, eu nu sunt decât Hopa-Hop, bufonul, și aceasta e *cea din urmă păcăleală a mea*.

Mulțumită ușurinței cu care ardeau atât inul, cât și catranul cu care era lipit, abia rostise piticul scurta lui cuvântare, că răzbunarea se și infăptuise: cele opt cadavre se legănau în lanțurile lor ca o mogoldeață nedeslușită, tuciurie, hădă și puturoasă. Șchiopul își aruncă facla între ei, se cățără pe îndelete până în tavan și pieri prin luminator.

S-a presupus că Tripette, care se afla de strajă pe acoperișul sălii, a fost părtașă la crâncena răzbunare a prietenului său și că au fugit împreună în țara lor. Fiindcă nimeni nu i-a mai fost văzut vreodată.

CUPRINS

Manuscris găsit într-o sticlă	5
Prăbușirea casei Usher	23
William Wilson.....	53
Crimele din Rue Morgue	85
O pogorâre în Maelström	138
Masca Morții Roșii	164
Hruba și pendulul.....	174
Misterul Mariei Rogêt	198
Inima care își spune taina	272
Cărăbușul de aur	281
Îngropat de viu	334
Scrisoarea furată	356
Balerca de Amontillado	385
Hopa-Hop sau opt urangutani înlănțuiți	395

*The Murders in the Rue Morgue
and Other Stories*
Edgar Allan Poe

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4,
București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

*Crimele din Rue Morgue
și alte povestiri*
Edgar Allan Poe
Copyright © 2020
Grup Media Litera
pentru ediția în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Corector: Ionel Palade
Copertă: Vladimir Zmeev,
Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress:
Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
POE, EDGAR ALLAN
Crimele din Rue Morgue și alte
povestiri / Edgar Allan Poe;
trad. din lb. engleză: Ion Vinea. –
București: Litera, 2020
ISBN 978-606-33-4647-7
I. Vinea, Ion (trad.)
821.111

MANUSCRIS GĂSIT ÎNTR-O STICLĂ

*Qui n'a plus qu'un moment à vivre
N'a plus rien à dissimuler.¹*

Quinault², Atys

Am prea puține de spus despre țara și familia mea. Purtările rele, ca și trecerea anilor m-au îndepărtat de una și m-au înstrăinat de celalătă. Avearea moștenită mi-a îngăduit să am parte de o educație aleasă, iar o minte contemplativă m-a învrednicit să pun rânduială în toate cunoștințele adunate cu hănicie de-a lungul studiilor începute din vreme. Mai presus de toate mă încântau lucrările moralistilor germani; nu dintr-o admiratie fără rost pentru elocvența lor nebunie, ci din pricina ușurinței cu care le descopeream erorile, mulțumită deprinderii de a gândi metodic. Adesea mi s-a adus învinuirea că geniul meu e prea arid. Lipsa mea

¹ Cine nu mai are de trăit decât o clipă nu mai are nimic de ascuns. (în limba franceză în original)

² Philippe Quinault (1635–1688), poet, dramaturg și libretist francez; citatul este din tragedia lirică *Atys* (1676).

de imaginație a fost socotită ca o crimă, și scepticismul meu m-a făcut renunțat de-a lungul întregii vieți. Mă tem, într-adevăr, că o foarte puternică înclinare către filosofia fizicii să nu-mi fi strecurat în minte o greșală des întâlnită în veacul nostru, și anume: deprinderea de a explica orice fapt, chiar și pe cele cu totul străine de domeniul fizicii, cu ajutorul principiilor acestei științe. Într-un cuvânt, nimeni nu era mai puțin expus decât mine să se lase ispitit de licăririle amăgitoare, de acele *ignes fatui*¹ ale superstiției, dincolo de hotarele severe ale adevărului. Am crezut nimerit să fac această lungă introducere de teamă că povestirea de necrezut pe care am să v-o spun ar putea fi socotită mai degrabă rod al unei închipuiri greoaie decât al experienței pozitive a unui spirit pentru care plăsmuirile închipuirii erau literă moartă și desertăciune.

După mai mulți ani pe care i-am petrecut călătorind prin străinătate, m-am îmbarcat în anul 18..., în portul Batavia², din bogata și populată insulă Java, ca să dau o raită prin insulele Arhipelagului Sondelor.

Am pornit la drum ca un călător oarecare, fără altă pricina decât un fel de neliniște nervoasă care se cuibărișe în mine ca un strigoi.

Corabia noastră era o navă frumoasă, de aproape patru sute de tone, căptușită cu aramă și construită la Bombay din lemn de *teck*³ de Malabar⁴. Era încărcată

cu bumbac și ulei din insulele Laccadive¹. Mai aveam la bord și funii din fibră de cocotier, zahăr de palmier, unt topit, nuci-de-cocos și câteva läzi cu opium. Stivuirea fusese făcută fără pricepere și, din pricina aceasta, corabia se aplecase pe o parte.

Am pornit la drum numai cu o adiere de vânt, și vreme de mai multe zile ne-am ținut de-a lungul coastei răsăritene a Javei, fără ca nimic să tulbere monotonia călătoriei noastre, în afară de întâlnirea întâmplătoare a câtorva mici ambarcațiuni din arhipelagul către care ne îndreptam.

Într-o seară, stând rezemătat de parapetul de la pupa, am zărit spre nord-vest un nor singuratic și foarte ciudat. Ne apărea deosebit atât prin culoarea lui, cât și datorită faptului că era cel dintâi pe care-l vedeam de la plecarea noastră din Batavia. L-am privit cu atenție până la apusul soarelui, când se întinse deodată pretutindeni, spre răsărit și spre apus, încercuind zarea cu o dungă îngustă de aburi, care semăna cu linia lungă și joasă a unei coaste. Puțin după aceea mi-au atras luarea-aminte luna, a cărei culoare bătea în roșu-închis, și înfățișarea neobișnuită a mării. Se schimba văzând cu ochii, și apele ei păreau mai străvezii decât de obicei. Deși vedeam cât se poate de bine fundul, ridicând sonda, am găsit totuși că adâncimea era de cincisprezece brase². Se făcuse o zăpușcală cumplită, și aerul părea străbătut de vârtejuri fierbinți, cum sunt cele ce se înalță de pe un fier încins. Când se

¹ Flăcăru (în limba latină în original)

² Numele olandez al orașului Djakarta, capitala Republiei Indonezia

³ Arbore din India și Oceania, cu lemnul foarte tare, care se întrebunează la construirea corăbiilor

⁴ Coasta dinspre Marea Arabiei a peninsulei India

¹ Grup de insule situate în Marea Arabiei, în apropierea coastei indiene

² Veche unitate de măsură marinărească egală cu 1,82 m

lăsă noaptea, orice adiere de vânt căzu și urmă un calm
cum nu se poate mai desăvârșit. Flacăra lumânării
de la pupa ardea fără cea mai mică pâlpâire, iar un
fir lung de păr, ținut între două degete, ar fi atârnat
în jos fără cea mai slabă tremurare. Totuși, căpitanul
zicea că nu întrezărește nici un semn de primejdie;
și cum eram împinsă de-a dreptul spre târm, dădu
comanda să se strângă pânzele și să se lase ancorea.
Nu a rămas nimici de veghe, și echipajul, compus
mai ales din malaiezi, s-a întins pe punte fără nici
o grija. Am coborât în cabină hărțuit de presimțirea
unei nenorociri, într-adevăr, toate semnele păreau să
arate că echipajul era îndreptățită. I-am
împărtășit și căpitanului îngrijorarea mea, dar nu luă
în seamă ce îi spuneam și se depărta, fără a se osteni
să-mi mai răspundă. Neliniștea nu m-a lăsat să dorm
și, către miezul nopții, m-am uit pe punte. Când pusei
picioarul pe cea din urmă treaptă a scării, un zumzet
asurzitor, asemănător celui iscat de o roată de moară
care s-ar învârti cu repeziciune, m-a uluit cu totul și,
mai înainte de a-mi putea da seama de unde vine, am
simțit că nava tremură din încheieturi. În clipa următoare,
un noian de spume ne aruncă pe o coastă și,
repezindu-se asupră-ne, mătură întreaga punte, de la
un capăt la celălalt.

Nespusa violență a vântului a însemnat în mare măsură pentru nava noastră mântuirea. Cu toate că era în întregime adâncită în ape, iar catargele îi fusseră tărâte peste bord, după o clipă, totuși, corabia se ridică anevoie din mare și, clătinându-se sub apăsarea uriașă a furtunii, în cele din urmă se îndreptă.

Mi-e cu neputință să spun prin ce minune am scăpat de pieire. Amețit de izbitura valului, când mi-am venit în fire m-am pomenit ghemuit între etambou¹ și cărmă. Anevoie, m-am ridicat în picioare și, privind năucit în jurul meu, cel dintâi gând mi-a fost că ne găsim între brizanți²: atât era de groaznică – depășind orice închipuire – vâltoarea oceanului uriaș și plin de spume care ne tăra în abis. După un răstimp, am auzit glasul unui bâtrân suedez, care se îmbarcase cu noi în clipa când părăseam portul. L-am strigat din răsputeri și a venit clătinându-se spre partea dinapoi a corabiei. În curând am descoperit că eram singurii supraviețuitori ai prăpădului. În afara de noi doi, tot ce era pe puncte fusese târât peste bord; căpitanul și marinarii trebuie să fi pierit în timpul somnului, deoarece cabinele erau pline de apă. Fără de nici un ajutor, nu ne puteam aștepta să facem mare lucru pentru salvarea navei, și sfotările ne-au fost, la început, zădănicite de echipa că ne scufundăm din clipă în clipă. Parâma ni se rupsese, ca o sfoară de împachetat, la cea dintâi suflare a uraganului, altfel am fi fost înghițiti numaidecât. Goneam înaintea valului cu o viteză însăprimantătoare, și talazurile se spărgeau deasupra capetelor noastre. Lemnăria navei avusese foarte mult de suferit în partea dinapoi, mai peste tot se vedea stricăciuni mari. Dar cu o bucurie nespusă am descoperit că pompele erau neatinse și că încărcătura noastră nu se prea clintise din loc. Furia cea grozavă a furtunii trecuse, și acum

¹ Piesă importantă din scheletul unui vas, care formează pupa

2 Valuri care se sparg în apropierea ţărmului, lovindu-se de fund sau de stânci

ne temeam mai puțin de primejdia iscată de forța vântului.¹ Ne gândeam însă cu groază că ar putea înceta cu totul; judecând după avariile noastre, trebuia să pierim fără greș în hula însăjumătoare care ar fi urmat. Dar această temere nu părea că se va adeveri cătuși de puțin. Cinci zile și cinci nopți, singura noastră hrana a fost puțin zahăr de palmier, scos cu mare greutate din teugă²; iar rămășița corabiei noastre a zburat, cu o iuțeală nebună, în voia trâmbelor de vânt ce se alungau cu repeziciune și care, fără a atinge furia dintâi a simbului, erau totuși mai cumplite decât orice altă furtună ce-mi fusesese dat să vad până atunci. Afară de mici schimbări neînsemnante, în primele patru zile vântul ne-a purtat către sud-est, cuart sud, și ar fi trebuit să ne arunce pe coasta Noii Olande². În cea de a cincea zi frigul ajunsese de neîndurat, deși vântul se abătuse puțin spre nord. Când răsări, soarele avea o strălucire galbenă, bolnăvicioasă. Se înălță doar cu câteva grade deasupra orizontului, fără să răspândească o adevărată lumină. Nu se vedea nici un nor, totuși vântul se întețea și sufla la răstimpuri cu furie. După cât ne-am putut da seama, era cam pe la amiază când aspectul soarelui ne atrase din nou atenția. Nu împărăstia lumină propriu-zis, ci un fel de flacără posomorâtă și tristă, fără răsfrângeri, ca și cum toate razele i-ar fi fost polarizate. Chiar înainte de a se scufunda în marea învolburată, miezul lui de foc pieri pe neașteptate, ca stins pe loc de o putere nevăzută. Când

¹ Puntea superioară de la prova

² Nume dat Australiei de exploratorii olandezi din secolul al XVII-lea

se rostogoli în oceanul fără fund, nu mai era decât o tipsie de argint întunecat.

Am așteptat zadarnic ivirea celei de-a șasea zile – ziua aceasta nu a sosit, încă pentru mine, iar pentru sudez nu va mai sosi niciodată. Din clipa aceea am fost cufundați într-o beznă atât de deasă, încât nu mai puteam zări un obiect la douăzeci de pași de corabie. Ne învăluia aceeași noapte veșnică, neîntreruptă nici măcar de acele sclipiri fosforescente ale mării, cu care fuseserăm deprinși la tropice. Totodată ne-am dat seama că, deși furtuna bântuia cu o furie nepotolită, valurile ce ne petreceau nu mai aveau, ca până atunci, infățișarea unor talazuri înpumate ce se lovesc de stânci. Jur-împrejur, spaimă și întuneric de nepătruns, un deșert negru și înăbușitor, de abanos, în mintea bătrânlui sudez se cuibărise pe încetul o teamă superstițioasă. Cât despre mine, sufletul mi-era copleșit de o uimire mută. Nu mai purtam grija corabiei: ar fi fost deopotrivă de greu și de zadarnic. Ne-am adăpostit cât am putut mai bine sub ciotul trinchetului¹ și, deznădăjduiți, ne-am ațintit privirile în largul oceanului. Nu aveam nici un mijloc de a măsura timpul, iar despre situația noastră nu puteam afla nimic. Totuși, ne dădeam bine seama că înaintaserăm spre sud mai mult decât orice alt corăbier înaintea noastră; și eram nespus de uimiți că nu întâlnim obișnuitele stavile de gheăță. Între timp, piece clipă amenință să ne fie cea de pe urmă, piece talaz uriaș se năpustea să ne învăluie și să ne nimicească. Hula depășea tot ce mi-aș fi putut

¹ Catargul de la prova

închipui, și e o adevărată minune că n-am fost înghițit în loc. Tovarășul meu îmi spuse că avem o încărcătură ușoară și-mi reaminti de însușirile cu totul deosebite ale corabiei. Dar nu mă puteam opri să nu simt cumplita restriște ce izvora din însăși nădejdea noastră. Abătut și trist, mă pregăteam să mor. O moarte pe care, gândeam eu, nimic nu o poate amâna cu mai mult de o oră. Căci cu fiecare nod¹ parcurs de navă, zburciumul mării, fără seamă de neagră, se făcea mai sinistru și mai înfiorător. Ne pierdeam uneori răsuflarea, înălțați până mai sus de zborul albatroșilor, alteori amețeam cu totul de iuțeala prăbușirii într-o gheenă de ape, unde aerul era stătut și nici un zvon nu tulbura somnul balaurului din adâncuri.

Ne găseam pe fundul unui asemenea abis, când, deodată, un tipăt scurt și plin de groază al tovarășului meu izbucni în noapte:

– Uite! Uite! răcni el în urechea mea. Dumnezeule mari! Ia te uită!

Pe când vorbea, zării o dără de lumină de un roșu-întunecat și sinistru revărsată pe laturile prăpastiei adânci unde zăceam și care arunca o licărire șovăielnică pe punte. Când ridicai ochii, priveliștea îmi îngheță sângele în vine. Chiar deasupra noastră, la o înălțime înfiorătoare, și chiar pe muchia povârnișului repezit, plutea o corabie gigantică, de aproape patru mii de tone. Deși era suită pe creasta unui val de o sută de ori mai înalt decât ea, părea că întrece în mărime

¹ Unitate de măsură pentru viteza navelor, egală cu o milă marină pe oră (adică 1 852 m pe oră)

orice navă în plutire, fie ea de război ori a Companiei Indiilor¹. Carena² uriașă, de un negru de cărbune, nu era împodobită cu nici una din sculpturile obișnuite la corăbii. Prin sabordurile³ deschise ieșea un singur rând de tunuri de aramă, oglindind pe fețele lor lucii flacără nenumăratelor fanale de luptă care se legănau încolăci și încolo printre vergile⁴ și velele navei. Dar ceea ce mai ales ne-a umplut de uimire și groază a fost faptul că plutea cu toate pânzele întinse în mijlocul vijeliei dezlănțuite și în rânjetele suprafirescului ocean. Când am văzut-o întâi, i se zărea doar gruiul⁵ ancorei, în timp ce se înălța lin din întunecatul și groaznicul hău dindărătul ei. Numai pentru o clipă de groază nespusă se opri pe soclul șovăitor, ca și cum ar fi voit să se arate în negrăita-i măreție, apoi se cutremură, se clătină și se prăbuși.

Nu știu cum s-a făcut că în clipă aceea o liniște neașteptată a pus stăpânire pe sufletul meu. Tânăr-dumă căt putui mai departe spre pupa, am așteptat fără teamă prăpădul ce avea să se abată asupră-ne. Corabia noastră, în cele din urmă, încetase lupta și se cufundase cu prova în mare. Lovitura masei ce se

¹ Compania Indiilor Orientale (*East India Company*), înființată de capitaliștii englezi în 1600 pentru a face negoț cu India, a cotropit și apoi a guvernat India; a fost lichidată în 1857, după marea răscoală a șipailor.

² Acea parte din corpul unei nave care intră în apă

³ Deschizătura în pereții lateralii ai unui vas prin care se trage cu tunul

⁴ Bară de lemn sau de metal așezată cruciș pe catarge și folosită la susținerea velelor

⁵ Macara care servește la ridicarea la bord a ancorei sau a bărcilor

prăvălea o izbi deci în acea parte din trupul ei care era aproape sub apă, și urmarea de neînlăturat a fost că m-a azvârlit cu o putere nemaipomenită în gremen-tul¹ navei străine.

Am căzut. În clipa aceea corabia se clătina pe loc; apoi își relua cursul. Mi-am închipuit că, mulțumită tulburării iscate atunci, am putut trece nebăgat în seamă de echipaj. Nu mi-a fost prea greu să mă stre-cor nevăzut până la o gură de magazie ce rămăsese deschisă, și în curând am găsit mijlocul să mă furișez în cală. N-aș putea spune ce m-a îndemnat s-o fac. Încercarea de a mă ascunde era poate datorită unei nelămurite spaime care pusese stăpânire pe mine de îndată ce zărisem marinarii de pe corabie. Nu-mi venea să mă las în voia unui soi de oameni care de la prima aruncătură de ochi mi-au părut atât de ciudați și mi-au trezit în minte atâtea temeri și îndoieri. De aceea am socotit că e bine să-mi cauț o ascunzătoare în cală. Dând la o parte câteva scânduri din căptușeala vasului, am făcut în aşa fel ca să-mi asigur un adăpost destul de larg în grindăria lui uriaș.

De-abia isprăvisem treaba, când un zgomot de pași în cală mă și sili să-mi folosesc ascunzătoarea. Cu mers nesigur și sfios, un om trecu pe lângă mine. Nu-i puteam vedea chipul, dar am avut răgaz să-i cer-cetez infâțișarea. Arăta nespus de bătrân și de prăpădit. Genunchii i se încovoiau, și întreaga sa făptură tremura sub povara anilor. Bolborosea cu glas scăzut și stins

¹ Ansamblul catargelor, sarturilor și straiurilor care susțin velatura unei corăbii

câteva cuvinte dintr-un grai ce nu l-am putut înțelege și scormonea într-un ungher printr-un morman de instrumente ciudate la vedere și hărți de navigație din vremuri străvechi. În felul lui de a fi era ceva din pur-tarea ursuză a unui moșneag ajuns în mintea copiilor, curios îmbinată cu măreția solemnă a unui zeu. Într-un târziu, a ieșit pe punte și nu l-am mai văzut.

Un sentiment fără nume a pus stăpânire pe sufletul meu – o senzație ce nu poate fi supusă analizei, căreia nu i se potrivesc învățăminte trecutului și pentru care mă tem că viitorul însuși nu-mi va da cheia. Pentru o minte alcătuită ca a mea, constatarea aceasta din urmă era un chin. Niciodată – știu bine că niciodată – n-am să fiu lămurit cu privire la felul presupunerilor mele. Nu e de mirare, totuși, că aceste presupuneri sunt atât de nelămurite, de vreme ce ele își au obârșia în izvoare cu totul noi pentru mine. Un simț nou, o nouă entitate, se adăugase sufletului meu.

E multă vreme de când am pășit întâia oară pe puntea acestei groaznice corăbii și-mi vine a crede că razele destinului meu încep să se adune într-un focar. Ce oameni de neînteleș! Adânciți în gânduri ce nu le pot ghici, trec pe lângă mine fără să mă bage în seamă. E curată nebunie din parte-mi să mă ascund, fiindcă cei de pe bord *nu vor* să mă vadă. Chiar adineauri am trecut drept prin fața ochilor secundului; nu demult m-am furișat până și în cabina căpitanului și am luat de acolo cele ce-mi trebuiau ca să scriu toate acestea și rândurile de mai sus. Din când în când voi mai face